

ప్రతి శంకు విజయము.

—ను

నానా శంకు విజయము

నానా శంకు విజయము

నానా శంకు విజయము

నానా శంకు విజయము

—

నానా శంకు విజయము

నానా శంకు విజయము

నానా శంకు విజయము

—

నానా శంకు విజయము

1913

REGISTERED COPY RIGHT

Price 0-6-0.

—

0 6-0.

చదువరు లారా !

ఇందు నెరసులున్న చక్కజేసికొని యుపయోగింపును.

విధేయుడు.

అన కాపల్లి బీ. బాలాజీదాసును.

ప్రకటన.

ఇందు గల పుస్తకముల వలయు వారు విశాఖపట్టణ జిల్లా అన కాపల్లి వాసుండగు బీ. బాలాజీదాసునకు వ్రాసిన నచ్చును.

1	ప్రియంవద	రూ	0	6	0
2	జయప్రద		0	6	0
3	సీతా కల్యాణము		0	6	0
4	గయోపాఖ్యానము		0	6	0
5	శ్రైశంకు విజయము		0	6	0
6	నల చరిత్ర		0	6	0
7	ద్రాపదీ మాన రక్షణము		0	4	0
8	కర్ణానంద దాయిని		0	4	0
9	హరికథా యితీహాసమంజరి మొదటి భాగము		0	4	0
10	జిజ్ఞో రెండవభాగము		0	4	0
11	నూరదాసు చరిత్ర		0	4	0
12	బాలసుందర. మద్ది రంగనాయక రచితము		0	4	0
13	సారంగధర. స్థూర్యనారాయణ రచితము		0	6	0
14	కుచేలో పాఖ్యానము. సుదర్శనదాసు రచితము		0	8	0
15	కర్ణా చరిత్ర జిజ్ఞో		0	8	0

శ్రీ

త్రై లోకం కు విజయము.

శా. శ్రీ రాజాక ! నగాత్మజాకుచతః శ్రీగంధలిప్తాగ ! సా
సారాభోవిధ మ్మచక్ర తరణా ! సభ్యక్త కల్పద్రుమా
పారావారినిపూగి మానినిగ హృత్పద్మార్క బింబోదయా
కాయశ్వాస్త్యద మతి ప్రేమిణో నమః గాపాడు మృత్యుజయా,

గురుస్తుతి.

క. తగ నాద్రధఃప గోపిత
తగవరి పోట్నాకు కుల సుధావాధి విధు
పగు వేంకటసామి మదీ
య్యగుని మదిలోదలారు నవరతాబుక.

కవి మాళా వలి.

సీ. భరత ఖిచ్ఛాబు భస్మం నై నాఖపట్టణా భ్యంతరి వాసకుండ ।
గురు భరద్వాజస గోత్రప్రపావన ప్రభుప లక్ష్మణదాస పాత్ర
కుండ । రిగిమిర కేవల రామాభ్యునకు సన్నమాంబకు కేర్వితీ
యాత్మ్యాండ । పి స్రుతేగాన ప్రవీణుడ గాలంప్రసాదు గానికి
చే సహవాదికుండ.

సీ. శైలజాహృదియాబ్జ భోస్మరి కిటామి
వీక్షణప్రాప్త గాన కివిత్వయుతుడ
పరమానిహరి కథాభోధనాగతుండ
అనియ గానానానా నానాకితుండ.

మిత్రులారా !

వ. జీవకోటిలో నరజన్మ ముత్తమమని మీ తెలిసినదె యిట్టి జన్మ మెత్తినందుకు ఆనంద స్వరూపుండగు భగవంతుని దయనొందుటకై తగు బ్రయత్నించుట అవస్యకము, మఱియు, సుజనులయెడ వినయము బీదలయెడ గనికరము దేవునియందు బ్రపత్తి మాటల యందు నిజమునెరపిన నరుండు సద్గతి నొందగలడు చూడుడు. మున్ను సత్యవ్రతంబూని యశమొందిన హరిశ్చంద్ర చక్రవర్తిచరిత్ర మీక్రింద పొందు పర్చెద సావధానచిత్తుల రయివినివైరగుల నావలండ్లోని యానందించి మన్నింపవేడుచుంటి.

వ. సకల సంపదల కునికిపట్టగు ఆమోఘాభ్యుదయభాకటి కలదు దానిని హర్షిం ద్రుండేలుచు చంద్రమతియను సాధ్వీమణిని బరిణయమై, పుత్రకునిగని లోహితాస్యుండను నామందిడి దినములు గడుపుచుండ, స్వర్గపట్టణమున సింహాసనాధీశుండై యున్న దేవేంద్రుండు.

సావేరి—చతురశ్రగణి.

మునులారా ? కనుశి మోదంబున విచుశి! ము!

అనవరతము బాలాజిదాసు లాచరింపదగిన తేటమాట॥ ము॥

భూలోకంబున మీతెరుగని నర పాలురెవరులేరు, వేమారు॥ ము॥

చనువున నడిగితి మానవలోకంబున భూతవర్తిమాన నృపులలో

ననృత్రాబాడని వారలున్నయెడ నాలకింపవేడుకయ్యె దెల్పుచో॥

వ. యిట్లు యింద్రుండగు తాపసు లొకరిమొగంబొకరు చూచుచున్న తఱి తపోధనుండును మునికుల్ స్రేష్టుండును భూతభవిష్య ద్వర్తమానవేదియగు వశిష్ఠుండు సంక్రందీను నానొకించి.

తా. ఆకర్షణపుమః పర్వతభేద ! ఆర్యానుకూలన

జ్ఞేకైతేను నరలోకములోన హరిశ్చంద్ర చక్రవర్తి

శివునిపద సహజంబుల సాక్షిగజెప్పెద వైశిశంకురూప

లవమాత్రము దప్పు గాడదెప్పుడు రవికుల ప్రభూతుండు.

వ. ఇట్లయందలి రమణుండఁజుట. గాఢనందనుండువని కనులెఱిగి పదఘట్ట వం బొనర్చుచు.

సీ. తమ శరీరమువచ్చి తగుబాటపడ లేక విద్యకు నానుగుబెట్టిపెట్టి ఘనపాండితీశక్తి గనలేక పిలుధుల పోహమ్ముచుచు నిట్టబాచి

పొంచి । సాని పాపలతోడ సరసంబులాడుటకై తమ మాన్యమ్ము
లమ్మి యమ్మి । సారాసుబ్రాహ్మి సీసాలకొలది ద్రావి మితలేని
మాంసము న్నెక్కి పెక్కి.

గీ॥ సుకృత కార్యమ్ములకు సున్న జుట్టి చుట్టి
చెడుగుపనులకు ముందుగ నడిచి నడిచి
కొడక్రొవ్వన కాలమ్ము గడుపుచుండు
నేలమగ లేడ సత్యమ్ము నెఱపుటేడ.

వ. ఇట్లనగా పశువులకు నవ్వి గాధేయు నాలోకించి.

బేసంగి — ఆది శ్లోకము.

విను గాధనందన

ననుగల్వలేని మాటలిచట పనికిరావు నేనెఱుంగుదు నిలాపు॥ వి॥

పిచ్చుక గిరుడునికో సరియన వచ్చున వబ్బరలాడు రాచ
ముచ్చల వైశంకునితో సమమన వచ్చున బాలాజి మెచ్చున॥ వి॥

వ. మతియు వాని వస్తన వినుము.

సీ. కొక్కు కో కోయని కోడి కూసిన యాత స్నానంబుగావించి సొ
ధ్యవాచ్చి । ఆవనిసురులపాదమచ్చించి పిచ్చుట వైదురీతుల తిండినార
ద్దించి । విడియబుగొలి కొంత నడిపిదగావించి తరువాత లేచి
యూసానమొనకు । జని రాజ్యకార్యముల్ చక్కగ సవరించి సత్పుణి
తాళిని సత్కరించి.

గీ. కాలమును ద్రోయుమిడు నాఘనయశుండు

పద్మవత హిశాన్వయ సావనుండు

లిఖల విద్యాధకుండు సత్యవతుండు

నారాతమూర్తి హరిచ్చంద్ర చక్రవర్తి.

వ. ఇట్టి సుగుణవంతుడగు హరిచ్చంద్రుండు కల్లలాడుటెక్కిడ నామాటవిని
యిట్టి పట్టుదలపడిచి నిగొగవము చిక్కించుకొనుట మంచిదియన విశ్వామిత్రుండయ్య
గోచనండ్ల పండ్లు పటపట గొలుకుచు.

ఉ. హరిది యేని చిత్రము నరాధిపులెప్పుడు దప్పుకూతల

గ్నాయరే ? నోరుమూయుము గినుగొను మత్తులువిప్పి నేను గా

ధేయుడ భానునందన రతి ప్రియ పద్మజ నీలకంఠ నా
గాయణులైన నాకెదురు రాగలకే మది నేన యల్లినన్.

కమాచి—ఆది తాళము.

మానరా మునికుల నికృష్టా యో మంకు వశిష్టా॥ మాన॥
మానవాధముడగు శైలినికకు సుమాట దప్పనాడడనుచు నుపపట॥
అలవింధ్యాచల గర్వబణచిన కలశోద్భవమండ బ్రామిను
కులనేర్పరచిన శ్రీపరాశరుని కూర్చి కొమరుమండ బలాని
నలుకబూని నేసియంచిన యహా ల్యావల్లభమండ బురారిని
చులుకనగ నొచి యరకాల్కిచ్చు జూపిన భృగుమండ దపస్సున
నలువను దిరస్సు దొచిన గాధతనయుడను నేనుడ గాలాజిని
సలలితముగ నేలిన శివప్రదీప బుల విరతము స్మరించెడి యీవే
ల్లుల దొరిదండ సకలదివిజలుడ బలుగొప్పవాడ నీవనికొనియిట
బలుకు చుంటివిచ్చట నీమాట పనికరాదు పనికరాదు పనికరాదు॥

వ. ఇట్లు గాధేయుడన వశిష్టుడు వర్ణి.

సీ. శడమటికొండపై భానుమందమిన దిమ్మిపుట్టువు వ్రాతతప్పించనిన
కులభారుణేధరబులు మేరమీటిన స్వాహావధూజాని చల్లనైన
హేమాచలం బని భూమిలోగ్నిగన దిలక్రిందుగ జగత్రణాము
నడిన | చదలపై గ్రహములు సంచారముడిగిన బ్రాహ్మణు లేడు
నిర్జలములైన.

గీ. మిన్ను విరిగిన దారలు మిగులును డి

నేలదాలిన నల్ల భూపాలుకెప్పుడు

తప్పనాడడు నిబెట్టిదములుపెడిచి

ఇంతిలో నారవమ్ము దక్కించుకొనుమా.

వ. ఇట్లుంధతి రమణుండు కలుక గాధనందమండు గంతు లిడుచు నేనాదుక్కి
యనిచే దబ్బలాడించెద మత్తయ బ్రాహ్మణ నుండమని బోధింపవచ్చునుగాని పండ్
మేమియో యీసునాసీరుని ముందు వెల్లడింపువన వశిష్టుండు వర్ణి.

శ్లో. ప్రత్యేకము నెప్పుడేల భూపతిప్రభవగౌతుకు మొదట

సత్యవ్రతుడవు గమ్మని వాణీజనివ్రాసె నెన్నుదుట.

కల్యాణి—ఆదితాళము.

వినుమా గాధిపుత్రా ! యిటు గనుమా యో విశ్వామిత్ర ! విను॥
ముసిపుగవ త్రిదశాలయవాసుల ముగగుగ బల్కెద నాప్రతిని॥
హిసము గువ్వకుమా బాలాజీ దాసావనుసాక్షిగ బల్కెద॥ విను॥
ఘన జపములు వర్జితు విప్ర కిర్కలను విసర్జితు
పెను జుదెమ్మునుదెతు కిడు ప్రియమున దలగొనిగితు దను
పున బూడిదనలదిగితు కిర మునంగ పాలముధరితు
దనంగ గాడిదమీద నెక్కి ద ట్టిణి కట్టమున గమనితు॥ విను॥

వ. బొంకింప లేకున్న నీ ప్రతిప వెల్లడింపుమన గాళకుండు.

సీ. పెక్కుమాట లవేల వేల్పులసభలోన విను మిప్పుడేను గావించు
ప్రతిని॥ భూపతిచేతనే బొంకింప లేకున్న దుంపలదిని పొట్టనింపి కొ
నుచు । చలికొండ్ల పై నెక్కి చర్మాబరునిగూర్చి తపమాచరించిన
తత్ఫలమున । పగమిచ్చి పెక్కెండ్లు చక్రవర్తిగనుంచి యటుఘోష
వాసవాసనమున.

గీ. వ్యాసశాతమ శాశిల్య నాలల్య
కపల కౌశిన్య భగ్గ మృకి య కిల్య
నారిదాత్రీ మౌన్య వివాది వల్య
కిలకేసభపు లెఱుంగి నిలుపువాడి.

వ. ఇవిధమున నమ్మునిగ్రామణులన్యోన్య ప్రతిపలు కలుక.

సీ. గుమ్మరి సారె బాటగున
నమ్మహి గిర్రుమచి కరిగె హేమోదగుచె
నిమ్మచెన్న సత్త సము
ద్రమ్ములు గల గంగ బారె చారిలురా లెకె.

వ. ఇట్లయిన సంక్రందనుండు ప్రకంపిత శరీరుండై కేరీలగంబు జాలించె. నమరులు
మిగుల భయమంది నలు నిక్కులనం బరువెడ సాగి మునిజనంబు లన్యోన్య ముఖావలోక
నంబొనర్చి బడలువీడ గొళేయాంబరములూడ కళ్ళకుండలములు వ్రేలాడ నిజనివాసంబుల

కుం జనిరి వశిష్టకాశికుల కోపంబు లంతరంగంబుల గాపురంబునేను దమ తమ నెలపులం జేరి హరిశ్చంద్రుం డొకనాడు నూర్చునివై జూడ్చినిల్చి యర్ఘ్యమిచ్చుచు మనమ్మున.

సీ. ఛాయావధూ మనస్సార సభృంగమా ! శర్వరథాంగిమా ! శరణు శరణు ! పరమభక్తార్పిత పాయసాన్నప్రియా ! సద్గుణసముదయా ! శరణు శరణు ! ఆశ్రితభక్త ఘోరాఘనారణ సృణో ! గురువియత్పద మణీ ! శరణు శరణు ! పృథురత్నమయ రథాన్విత హరి తైస్సాధ వో ! శతపత్ర బాంధినా ! శరణు శరణు.

గీ. సర్వలోక సంస్తవనీయ శరణు శర్మణు
శౌరిపద్మజా భవరూప శరణు శరణు
నిరుపమాన నిర్మలకరా శరణు శరణు
పాహిమాం పాహిమాం పాహి పాహి శరణు.

వ. ఇట్లర్ఘ్యమిచ్చు సమయంబున గాధేయుండరుదో దద్వార యెరింగి ముండుగ జని నమస్కరింప కపట మనమ్మున గాధిచూలి నవ్వును.

గీ. గతయుగమ్మున నెయ్యది ఘనత కెక్కె
ఆఖల కవిపుంగవుల నెద్ది యాశ్రయించె
పుణ్యజనులు దేనిగని విమోహపడుదు
రట్టిదేవత నిన్ను జేపట్టెగాత.

వ. అని దీవింప ద్రౌకిరికుండు వహావ్రసాదము భవద్భవంబున నివ్రుండెనెతి మిరాక కారణంబెరింగించిన నీదాసుండా తెలుగున జేయంగలడన గొంతుండు నవ్వి.

తా. శివునకు బ్రీతిగ నేనొక్క క్షేత్రపు జేయబూని తీక్షితిని
రవికుల తిలకా ! దానికై గొంతద్రవ్య మడుగ వచ్చితిని.

వ. కావున మూడు భారముల ద్రవ్యమిచ్చిన నాసంకల్పము సంపూర్తి కాగలదన విని భవాగాగమ్మునంగల ద్రవ్యముకావలసినంత పుచ్చుకొమ్ముని హరిశ్చంద్రుండు వలుక గాధేయుం డాశ్చర్యవంది త్రిశంకునందనా ! మాకు నీసంటికాతె యుండ లొపంబులేదు మాకవసగము వచ్చి నప్పుడెడ్డిద నంతగాక నీచెంతిమంచుమని గాధేయుండు చన జంద్ర మతి ప్రియుండు మనమ్మున.

నాదనానుక్రియ.—అది తొలము.

నేనేమి నేయుదా నిరాభారి చనియెను॥ నే॥

నే మొసంగినట్టి ద్రవ్యచయమా మాన్సింద్రుడు దీసికొని చనినచో
నాగచర్మ పసనుని స్మరింపుచు నానగరమ్మున నుండుహాయిగ॥ నే॥
ఆతడల్లిన శంకరాదులైన భ యంపడుదురు ఋణముంచిచనియెనే
తఱినడుగునె తెలియదు గాలాశీ దాసావనుడెఱుగు నీమఱుగు॥ నే॥

వ. ఈగతి చింతించు తఱి విశ్వామిత్రకల్పితంబగు జంతువులబాధ సహింపలేక
కాపు వాండ్లు ప్రభువు నాలోకించి చేతులు జోడించి.

నాదనామక్రియ—త్రిశ్రగతి

వేలేలేలేలేలేరాజా! పితమోకము లరుదెంచెవినుమోమహారాజా॥

నేల యొనినట్లు పెద్ద నాలుమెకము లరుదెంచె॥ వే॥

• పైరులన్ని మేసి పరుగున మముడాసి

ప్రాణానికి గాసి పరచెను గుణరాశి

ఘోలగి గుడ్డ పేలిక లో నచ్చితిమి చాలక

విలువలేము పాలికాపుల గావు మేలిక

నాటిజంపకున్న నొ పాటికేగమన్న యీ

• పూటమాకుబన్దు కట్టబోమిక మీశిస్తు॥ వే॥

వ. ఇట్లు విన్నపింప నరేంద్రుండు వారలకుం గల వంతదీర్చెదనని యభయం
బాహు భాగ్యవలోకించి జోటిమిన్నా ! నేట కొఱకై వింధ్యాటపీఠరమునకుం జనవలసి
వచ్చినదన విని నీతిలిలకంబాశ్చర్యం బంది.

కేదారిము—శ్రీపుట శాళము.

యో యున్నది పువేట దేగోలరా? యో భూమిపాట॥ యీతి॥

విశదోచె సకల భూతి వితితిని మీప్రాణముగతి భా

వితురుగద సదా విమతమదవిదార పరమోదార రుచితమార॥

ఇనకుల్పదదీహా ! జీవ హింసకులు బీ బాలాజీవర

నుని సత్కరుణకు గౌత్రులుగారినిగదా మాంసవర్జితంబైతి॥వి॥

వ. ఇట్లన ప్రయశీ ! జంతుబాధచే వంతింప ప్రజలకు వాగ్దాన మొసంగుట
చే కాగడవి జనవలసివచ్చినదన జంద్రమతి విని నాథా ! యడవి బాడ నేడుక బాడమి
యన్నది గాన నే నరుదెంచెద ననియల్ల నేలనుగంకు సతీకుతి సమేతుండయి వివినం

బునకోతెంచి జంతువులనంతపుచ్చి కాపులబాధ మాన్చి మఱి నింటికివచ్చుచు మార్గ మధ్యమున విశ్వామిత్ర ప్రేరితంబగు.

సీ. ఇంద్రసీలపు గాంతినేలు కన్నులతోడ ముద్దులుగుల్కు నెమ్మోము తోడ । పగడాల జగిమాపదగు వీనుగనతోడ గడునల్లనైన శృంగ ములతోడ । ముత్తయమ్ముల సౌరునెత్తు చాటలతోడ నపరంజినేలు మేని పసతోడ । మగరాలక్రాంతియు నగులోదొడలతోడ బుడుత జాబిల్లిదాల్కుడుపుతోడ.

గీ. దొడ్డ డెక్కలతో బొట్టి ణోకతోడ
గాలిపేరెమ్ము నడచు వేగమ్ముతోడ
బిత్తరపు జూపుతో నేలనట్టియత్త
నటుల వడిజింకరాగ జేడజ్జేమాచి.

వ. విస్మయమంది భార్యకుం జూపుచుండునంత లోకితి కుమారుండు గాని నన లోకించి తండ్రిని దిలిచి.

నాదనామక్రియ—అది శాశము.

బాబా! చూడుమా నచ్చుచున్న పసిడి యిది! బాబా!
శ్రీ బాలాజీవరదాని చేతనున్న జాకరీతేదిది! బాబా!
చూడు చూడు దాని సోయసిమ్ము నేడు లేడిచెచ్చియిచ్చిన నా
మేడచీడీ మీదగట్టి పచ్చిక మేపి దానితోడ నాడునూ! బాబా!
కోటలోన నున్న జాకరీసేకి నాటిగాన గనుము దానివరక
బూటకమ్ముగాదా వేకయున్న బువ్వనినుట నేడు నున్న! బాబా॥

వ. ఈరీతి నడుగు కొమరుని ముచ్చటదీర్చునెంచి భూసాముండు వెట్టియై యిట్టి వెంటనంటిజన నది కాశినికు యాశ్రమమంబునకు జని మాయచయ్య సంకల్పము కల్పితం బగు శయ్యవై జంద్రవతీ యూరుపితంబువ శివమునంచి నిద్రించు తతీ సతీలిలకము చిగురు టాకులతో జేయంబడిన వీరనచే చల్లనిగాలిసోకునటుల మెల్లన వీచుచుండగా భూకల్లభుండు చెడుగు కలగని దిగ్గునలేచి గడగడవడకుచు గన్నీరు విడుచుచు భార్య నాలోకించి.

కైకనను—అది శాశము.

ఏమని బెల్లుదానో చెలి యా!! యో!

సోమనిభాస్యా ! నామనో రహస్య॥ మే॥
 కొలువున బెద్దలుగూడియుండ దలమీది రత్నకలిత కిరీట
 మలగూలినట్టుల దన్ని కేశ ములబట్టి యూరివెలపల కీడ్చిన
 పలువిధముల బాధలనుభవించి పదపడి బాలాజీవరదుని కృప
 విలువలేని సౌఖ్యమొందినట్టుల కలగంటి నాతోంటికృతమిదియంటి॥

వ. ఇట్లని కడు చింతింపుచున్న సాధ్వీమణి విని మిగులభయచుంది పుట్టి భయ
 ములేని దానివలె నటించి వల్లభా కల కల్లనిదెలిసియు నిట్లు జింతింపం బాడియే ధైర్య
 మూనుండని వలక నామాటనవ్వుక రాజు మిగుల బాగులుచున్నంత నక్కటా మక్కువ
 కాడు మిక్కిలి బాక్కుచున్నాడు దుఃఖమును ఇందోలు మహిమగల గానవిద్యా ప్ర
 వీణు లెవ్వరయినవచ్చి పాటబాడి రాచమేటివిచారమాపిన బాగయుండునని యండజ
 యాన మోచింప విశ్వామిత్ర కల్పితంబగు మాలకొన్నియ లిరువ్వు.

సీ. సాంభ్రాణి తైలమ్ము చరిమి కొప్పలువెట్టి కడుదావిగల ఘోలు
 ముడిచి ముడిచి । కినుదమ్ములకు కాటుకలువెట్టి కస్తూరి తిలకమ్ము
 నుదురుల దిద్ది దిద్ది । వింతచీరలగట్టి విలువసామ్ములువెట్టి తోరంపు
 గుబుసముల్ చూడగి యోడగి ॥ ఎవ్వేళ బలుతావులీను తైలమ్ముల
 బునుగు నెమ్మేనుల చూసి పూసి.

గీ. చలువజేసిన చేమమాల్లెలమిబట్టి
 తగిన తాతి జుర్రముల హ సములబట్టి
 వయసువారికి నేత్ర పర్వమగునటుల
 మాతెలువచ్చి భూపతిమోల నిలిచి.

హి॥ భయిరవి—త్రిశ్రగతి.

రాజశేఖరా ! నిపు రాజ భీకరా ! ॥రా॥

ఛీజనానుకూలా ! దినేంద్రకుల శీలా !

మచ్చికతో భవదీయ సమక్షంబున బాటబాడ

వచ్చినాము బాలాభీష్టా ! గానానుర క్త ॥ రా॥

వ. ఇట్లు మాలగరితలన నేలనుగడు వారలంగని మీమీ విద్యాకాశల మిప్పట్టున
 వెల్లడింపుండన వల్లెయని పల్లవాధులు భూపల్లభునిపై దృష్టినిల్పి హస్తవిన్యాస
 మొనర్చుచు.

హిం-తైరవి—త్రిశ్రగతి.

ఉదోప్రియా! జాగోజీయే కేలిడరుంలాగి॥ పు॥

గజరగజరామైనపేని ప్రియా! ధర్మజాగో

సోతిథిమై నీంద్యే-మారె గజరావోచ్-చుగాలియా॥ పు॥

వ. ఈ గతి గానమొనరింప నా హరిశ్చంద్రుండు సంతసించి కొంత ద్రవ్యంబొసంగ నాగోసుగి పడంతులు నగుచు నరనాయకు నవలొకించి.

గీ. ఏమిచెప్పదుమయ్య పూడోమరమున

మమ్ము భాఖిపుచున్నాడు మన్మథుండు

సందిటంజేర్చి కడు సంతసమున మమ్ము

గూడినంజాలు నదియె నూకు బదివేలు

వ. ఇట్లు చండాళకన్య లనుగ భూవల్లభుండు హరహరాయని చెవులు మూసి కొని వెలందు లారా! నేనేకపత్ని ప్రతుండనగుట మీ యభీష్టము దీర్ప నవకాళము లేదు గాన నింతటితోదృష్టివొందిపొండన వారలు మాకోరిక దీర్పకున్న నీనగలు విత్తమన సరము లేదని రాజును వంచించుటకై శృంగార చేష్టలనేకముగా జేయదొడంగిన నృపాలుండరాజులోచనుండై కొరడా చేబూని వార లభాధింప నరుదెంచునమయమ్మున సత్య కీర్తి హరిశ్చంద్రుని చేయి బట్టికొని.

చ. అబలబట్టి కొట్టుటకునై కొరడాకై బూని వచ్చుటల్

సబబనిదోచెనే? సతులుసైపుదురే కళదాడనంబు వై

బలమదంబణించి కడలేనియశమ్ము గ్రహించుటుర్విలో

సాబగు నృపాధినాథులకు సూర్యకులూబుధ పూర్ణచంద్రుమా!

వ. ఇట్లని నృపతికిం గల కోపంబు వారింప సంత చండాళకన్య లివ్వ రాకరితో నొకరు.

కాఫీ—అది లాశము.

ఏలామనకు వానిజోలి చెలి! యేలా॥

పూలవిల్లుకేలో నేలుమనుచు బ్రతి

మాలిన మన కను కూల పడడయ్యె నిక॥ యేలా॥

అల బాలాజీవరమజ్జా చలిమలపట్టి విభునితో

దులదూగు గాధేయునితో దెలుపుదము కలికి మగుములికి॥ యే॥

వ. ఈగతి సనికొని కొప్పులువిప్పి గాజులు బ్రద్దలగొట్టి మేనెల్లరక్కొని వీర రాంగురై. నాతులే తెంచి గాధేయు సవలోకించి.

తొ. జనకా! యేమనిదెల్పుదు మాభూజాని చాలకోపమునన్
కనికరింపకయె మమ్ములగొట్టెననుగొను మామామొడలన్.

వ. ఇట్లా మాలచిగురు బోండ్లు విన్నవింప గాధిచూలి చిందులు ద్రొక్కుచు నేమేమీ నృపాధముండు మిమ్ముల బాధించెనా? సరి సరి నాకోపాగ్నిని వాడే తెఱంగున భరించునో చూచెదనని చట్టున వచ్చి కిరీటము నెడమ పాదమ్ముల నేలగొలినటుల దన్న నా మన్నతేడు క్రన్నసవచ్చి హాని పాదమును బట్టి.

ఉ. ఎంతటి నెప్పిపట్టినదో హీరమణీమయమో కిరీట మ
త్యంతముదాక మీమ్మదుపదాంబుజమో కుశికాత్యజాత మీ
రింతటి యల్కబూనుటకు నేనెవరించిన కోపమేమియో
శాంతివహించి మానకుల చంద్రమెల్పినె మీకు మ్రొక్కెదన్.

వ. ఇతెఱంగున హరిశ్చంద్రుండన గాధేయుండు గన్నుల నిష్పలు రాల్పుచు బద ఘట్టన మొనర్చి.

బైరవి—ఆది తాళము.

వినుమోరినివప రాధివిగావటరా నృపా॥ విను॥

—ఇనకులాధిమా ప్రాజ్ఞుడవని మనమునదలచియుంటినికోరికొంటి॥ విను॥
పుడమిశులులేరో? వేటకై యడవులకుంబోరో? యీ
పడతులపై యనుకంపవహింపక బట్టితివట తిట్టితివట కొట్టితివట!
తులునా! నాతోటకరుడెంచి జాతువుల గీటడంచి మఱి
నలపసిడి యిట్టి నెంటనంటి యీ యాసముగలిగించి కడు
నలుకబూని నాముద్దుకూతుల నటమట నొందించియుంటి విక
యోలగి యెటులబోయెదవు బాలాజిని పలుమరు రక్షించినట్టి యీ
జలజారిమాళి నీకు దోష్పడిన జడువనురా? విడువనురా? యిదివినరా॥

వ. కాళి మండిట్లన రాజు భయ భ్రాంతుండై కరములి మోడ్చి.

గీ. కొడుకు లవివేకులై జేయునుడుకు లెల్ల
స్నేహరే? తల్లిదండ్రులు సంయమింద్ర

కోయుదురె తూటికూర వజ్రాయుధమున
గోప మీరీతిజూపిన నోపగలనె ?

వ. కావున నాతప్పులు సైరింపుండన గాధి నందనుండు విని నవ్వుచు భళిరా హరిశ్చంద్రా నీపయి మాకు దయవచ్చినది.

ఉ॥ చూడు మదీయ పుత్రికల సుందరిత న్నొనగోటికై నీ నీ
మూడు జగంబులందు సరిబోలరు శ్రీతెవరైన మారుమా
టోడక నీలతాంగుల దయస్సని కొగిటజేర్చి వారలన్
గూడితివేని నిన్ను నలగోపతి గద్దెయ్యపైని నిల్పెదన్.

ప. ఇట్లన జంద్రమతీ ప్రియుండు గాధేయుం గని.

క. కులమున గల ధర్మబా
వలనిడి మాలెతలగూడి స్వస్థోకసుఖ
బులనెల్ల నెంత జెప్పిన
గల రాజ్యంబైన విడుతుగాని మునిందా !

వ. కురీతి భూపాండవ నగ్గాధిసుతుం డాతనిం గని.

కల్యాణ—ఆది తాళము.

మాట దాటరాదు నీవన్న॥ మాట॥

నూటిగ బాలాజినేలిన గొంగూ జూటిని నదమాన ముజ్జగాన॥మాట॥
మనుజనాథ! నీరాజ్యము మాకు స మర్పించిపోమ్ముకినుమువివినమ్ము
జనులకానవాలుగ నీముద్రిక సరగనిమ్ము చిరసుఖమ్ముగలుగునజమ్ము॥

వ. గాధి నందనుండిట్లన రాజు నవ్వుచు.

ఉ. పంటవలంతినేలి పిదపం దపమెంతయొజేసి యిట్ల మీ
రుంటిరి ముజ్జగంబుల యశోన్నతులై యిది మాని క్రమ్ము
దొంటి యవస్థనుండ మదిదోచిన బ్రాహ్మణుడ తమైన మ
న్నంటక దక్కు రాజ్యమనంతయుగై కొనుమో తపోధనా !

వ. ఇట్లని రాజ్యము దాగబోయ నతని సాహసమునకు గాధేయుం డాశ్చర్యమంది రాజా ! హరిశ్చంద్ర ! నీరాజ్య రక్షణమా కొసంగితివి గాన నా స్వాధీనమందున్న భూ

మిలో నీవువుండగూడదు గాన నిచ్చటి నుంచి బొమ్మనవలెయని పుత్రకళిత్ర సమన్వితం
డయి యడవికి బోవ నుద్యోగించు సమయంబున గౌళికుండాతనింగని రాజా! నాడు
యజ్ఞార్థమై వాగ్దత్త మొనర్చిన ద్రవ్యంబిప్పు డొసగు మన హరిశ్చంద్రుండు విని మనీ
కుంజరా! రాజ్య మంతయు మీకు సమర్పించి బడుగునై యుండ నింతటితో దనివి జెం
దక ఋణము మీద నుంచుట జెల్లునా యన గాధి చూలి కన్ను లెఱ్ఱజేసి భూపా! కొంచ
మైన యోచింపక నిట్లు బలికినందుకు వింతగా నున్నది

శో. ఈరాజ్యము సవనము జేయుటకై యిచ్చితివేమో చెప్పు ,
మోరాజా! సత్యమ్ము నిల్పుకొన నూహయున్న నిడు మప్పు
యిచ్చుకై న మనమున దలపోయక సిగతిబల్కుట దగునా
మంచిది తెల్పుము మాఋణమెప్పుడు స మర్పించెదవో నుగుణా!

వ. ఇట్లు గాగి సుతుండన జంద్రమతి ప్రియుం డనలోకించి.

తొ. ఓ దయానిధీ! ముప్పది దినముల లోదీర్చెద మీ ఋణము ,
ఆదివసంబున కీయకున్న నన్నమ్మి గొనుడు మీధనము.

వ. ఇట్లు హరిశ్చంద్రుండన గాధి పుత్రుండంగీకరించి నక్షత్రకా! యిటు రమ్మ
వీని వెంటబొమ్ము మన ఋణము దీర్చుకొమ్మని పలికి వాని చెవిలో నక్షత్రేశ్వరా!
నీవు నాశిష్యుడవై నందుకు భూపతికెన్ని బాధలు పెట్టియైన దబ్బర లాడించితివేని దా
నితో గురు కట్టుముగా నెంచెదనన బాపండు వలెయని హరిశ్చంద్రుని వెంటనంటి జను
చుండ గాధేయుండు సత్యకీర్తికి రాజ్యంబిచ్చి యదృశ్యాకారుడై నరనాథాదులు జను
మార్గమధ్యంబున ముండ్లు గొప్ప రాళ్లుండు నట్లానర్పుచు నీరు దోకికకుండజేయుచు నధిక
బాధలం బెట్టుచుండ వారు గట్టిడుమ లనుభవింపుచు జంద్రమతి హరిశ్చంద్రు ననలోకించి
ప్రాణేశ్వరా!

నవనోజు—ఆది తాళము.

నమవ బాల పుడమి పాల! ||నడు||

ఒడలు చెమటలెక్కె దనువు స్రుక్కె

నమగులు దిడబడె నడుమసి యాడె ||నడు||

సౌదల నడును బోవుచుండ గట్టిన పుట్టమెల్ల జరిగె ముండ్లచేతి

పదిములబాక్కులుదో చెనునాచం కదిగిడు మనలోహితుండుకిటకట

నావయి కరుణించి మెల్లమెల్లగ నడువుడు పాలిత బాలాఁడ కృప
యీ పగిదిని గలదాతపసికిమన మేమిజేసి నారమిట్లు లొనరించె॥

వ. చంద్రమతి కన్నీరునించి యిట్లనుచుండ హరిశ్చంద్రుండు గుమారు నెత్తుకొని
భార్యచేయబట్టి మెల్ల మెల్ల నడుచుచు వనమ్మున.

నాద నామక్రియ—త్రిపుట.

అక్కటా? యీ సతిపడు ప్రయాసమెట్టుల జూచియోపును॥నక్క॥
ఇక్కలికి మిన్న నానిమిత్త మీగతి నుండ వలసినచ్చె॥ నక్క॥
వాడె మోము దమ్మి క్రొమ్ముడి వీడె నడుగుదోయి క్రిందిపొర
లూడె దీని నెమ్మేనికాంతి నూడె గంటిసీరు రయికపై నోడె॥నక్క॥
మేన జెమటలూరె బెదవులు మిగుల బీటవారె బాలా
జీనేలినహిమనగాత్రజా భాసని నమ్మినందుకా యీగతి॥ యక్క॥

వ. ఈగతి జింతింపుచు భార్య నారడింపుచు భార్యము జారనీయక జనుచున్నంత
దొంగ బడలిక చెచ్చుకొని నత్తత్రకుండు నేలంబడి.

చ. అలసితనయ్య భూమిపయనానవు పాదములయ్య దప్పిచే
గళముఖమెండెనయ్య గురుఘర్మకణంబులు దోచెనయ్య
తల సలిలంబాసంగినను దబ్బుననిడకు జేర్చి ప్రాణముల్
నిలుపకయున్న విప్రవటానింగడ తేర్చిన దోసమబ్బదే?

వ. ఇట్లన జంద్రమతి భర్తగాంచి మన కుమారునైన విడిచి యీవటువును గా
పాడుట యుచితంబన నరనాథుండా కలికి పలుకులకు మిగుల సంతసించి యొక కమలా
కరంబును సమీపించి చల్లని నీటిచే వీరల దృష్టిజేసి తాను స్నానంబొనర్చి సంధ్యవాచ్చ
కొంత జలము వుచ్చుకొని యడవుల దిరుగుచుండ నింత.

సీ. స్నాన సంధ్యావందనముల గావించు విప్రలవిచారమ్ములో ముంచు
నెద్ది । ఇలగల విప్రయోగుల కన్ను దోయికి పెనుభూతముగ గాను
పించు నెద్ది । ఆలస్యముగ పానశాల కేతెంచెడి జనుల చింతాబ్ధిలో
జొనువు నెద్ది । యింటను జొరరాని యిందీవరాక్షుల పాలిటకుం
తమై బరగ నెద్ది.

గీ. అట్టి చలికాలమేతేర నవనిలోన

మానవులు జెప్పగల బుద్ధి మంతులగుట

గొన్ని సదుపాయముల జేసి కొనిరి గాని
తలప నల జంతువులకు నాధారమెవరు.

వ. ఇట్టి చలికాలమ్మున గట్టిడుమలనుభవింపుచు ముందు జనిచని యొక మట్టి
చెట్టుక్రిందజేరి కనవు శయ్య గల్పించి నక్షత్రకుని దానిపై బరుండబెట్టి పైటకొంగుబరచి
కుమారుండు జంధ్రమలియు నిద్రింపు చుండ హఠశృంగుండు భార్య నవలోకించి కంట
దడిపెట్టి మనమ్మున.

సీ. చలువ లోటలలోన సంచరించెడి లేమ యడవి భూములయందు
నడువవలసె । నెలరాలపై గరునిధిపుచుండు నెలంత కఱకు రానేల
పై దిరుగవలసె । ఆరు చవుల తిండి నారగించెడిచాన దుంపలచే
బొట్టనింప వలసె । మేడ మెట్టులకెక్క నోడు సాస్వీమణి యద్రుల
గల్గట మాడవలసె.

అకట వాపాల బడి యిట్టు లనుభవింపు
చున్న దీతలోదరి నన్ను గన్న తండ్రి
లోహితుండల బగ్గిలలో పికారు
ఓ నెడి నానికి సీగీతి సంభ వించె

వ. ఇట్లు వితర్కించు సమయమ్మున వేతాళుం డరుదెంచి పండ్లు గొలుకుచు.

భైరవి—ఆది తాళము.

సరాభిమా ! యెవ్వడవురా యేలవచ్చితివిరా॥ నర॥

నిరాన పొగము దరికేగిన కరి తెలుగునవచ్చి నాచేతజిక్కితివి॥ న॥

బాలాజీదాసుని రక్షించిన పాలాక్షుడు సీకడ్డము వచ్చిన

వ్యాళముకప్పను మ్రింగి నగతినో పాలసా ! నిన్నట్టెబట్టి మ్రింగెదర॥

వ. ఇట్లు వేతాళుండన నరనాయకుండా లోకించి నీకు బ్రాణముల మీద నాశ
యున్న వచ్చిన త్రోవబట్టి పొమ్ము లేదా యుద్ధమునకు రమ్మనగా వేతాళుండు గదియు
నిరువురు ఘోర సమరము జేయ రాను రాను వేతాళునికి శక్తితగ్గి శరణు జొచ్చినరాజు
కనికర హృదయుండై యింటిటినుంచి నాకింకరుడవై యుండుమని జెప్పి యచ్చోటు
వాసి వచ్చుచు దారినడుమ నడ్డముదగిలిన కారుచియ్యనుగడిచి కాశీపురము సమీపించి
గంగానదీ జలస్నాన మాచరించి విశ్వనాథాలయము జొచ్చి మనమ్మున.

సావేరి—ఆది.

శంభో! హర హర శంభో శివ శివ॥ శంభో॥

కుంభిదానవహరా దిగంబర జంభవై రిపూజిత చరణయుగళ॥శంభో॥

మేరుచాప చిత్స్వరూప ధవళా కార పాపహర భుజగకలాపా!

దిక్కు లేని వారలకును నీవేదిక్కని మదినమ్మి

మ్రొక్కితిమి యశుగు దమ్ములకు మమ్ముబోనగ నిలరమ్మి

పక్కి కన్న దక్కువయ్యె నిక మాబ్రతుకు గనుగొమ్మి

అక్కటక్కట యిట్టి యిడువులెవ రైన బడరు జమ్మి

మక్కువ నామార్కండేయుడు మీ ప్రక్కజేరి కొగలిగి

వేడిన దక్కినాపు సామిని శాశించిన దానవచయహరి

ణ మాగుత భుక్తిపాల భగణ సూనిగణ పూ

జిత మృదుచరణ మాకుగల చిక్కు ద్రోస కరుణ

నేలు బాలాజి దాస శరణ భవతరణ॥ శంభో॥

వ. ఇట్లు శంకరుని ధ్యానించి యొకరవ్య ప్రదేశంబు జేరియుండ నత్తుత్రకుండు రాజా! గడుపు కాలము సమీపించినది యిదివర కొక పయిసాయుష్యలేదు నీయొద్ద ద్ర వ్యమున్నట్టు కనుపడదు గావున మాయుష్య తీరుమార్గమూహింపుము లేదా యాయజుల సనుము నేజనియెదనన భూపతి మారుబల్క లేక మోమువంది కడగంటను భార్యముఖ మాలోకింప నంత నత్తుత్రకుండు రాజు నవలొకించి.

శ్లో. బూచివాని గెలిచి నిటు నటు దిక్కులు జూచిన లాభాబేసి

దాచితివా ధనమప్పు దీర్పనా లోచిపుము భూస్వామి

వ. ఇట్లన భూపుండ్రమియు నననేరక జూచుచున్నంత చంద్రమతి కల్లభు నవలొకించి.

నాదనామ క్రియ—ఆది తాళము.

చింతింప నేలా? భూపాలా! బుధమత శీలా! ॥చింతి॥

అంతటిదశ యింతకు వచ్చె నిక యెంతటి యవస్థ రానున్నదొ మన

నాతుకు వచ్చినది యనుభవింపక పరులనుభవితులే? ప్రియా!

పుడమితేజులకు గీర్తియే ధనము విడువరాదు ధైర్యమెట్టియి సమల

బడిన మాని ఋణముదీర్చ నన్నగడినిబెట్టి విక్రయింపుడు॥ చి॥

అప్పుదీర్ప నింతకన్న వేరు మౌప్పుగానరాదీగతి జేసిన
తప్పక బాలాజినేలిన శారీ ధవునకు సంగ్రహీతి కాగలదు॥ చి॥

క. ఇచ్చిభంబున బలుక త్రైశంకుండు బోటి మిన్నాపడంతి నమ్మి బ్రతికిన పా
సాత్కుం డెచ్చోటనైనం గలడా యన జంద్రమతి భర్తనుబోలికించి.

లో డి—త్రిశ్రగతి.

సందియ మొందనేలా యోనరపాలా॥ సంది॥
అదరి కిని సుఖ దుఃఖము లరయసమము జమ్ము॥ సంది॥
గజవిజ తొడుకు దోసము గలిచెంకల్లకన్న
నిజముకన్న లేదిలపున్నెంబు రాచ మీన్న
అరలి ప్లలో బోవు భార్య నమ్మిన దోసమ్ము
అన్యత మామ దోసము బా యగ నేవరితరమ్ము
పాలిత బాలా పై భారముచి నన్నమ్మి గుణ
బాలా! ముని యప్పుదీర్చి యశమును జేకొమ్మి॥ సంది॥

క. ఇటులం బలుక పరిశ్చంద్రుండు వలెయని యాపల్లవోష్ఠిని యంగడికిందోకిని
పోయి పోయెదరా! నాపేరు పరిశ్చంద్రుండు నేనూర్ధ్వంశ సంజాతుండ త్రిశంకు నంద
నుండను నారాజ్యం బంతయు గాధేయునకు సమర్పించి మఖార్ధమై వాగ్దానం బొనర్చిన
పితృ ధ్వియంజాలక నాభార్య నమ్మనీయకొంటి గావున.

సావేరి—అది తాళము.

మిగుల చౌక బేరమిదియు జంప మెలతను గొన రండు॥ మి॥
మగున త్రిశంకుని కోడలు నీనిప నిగనుగొన్న సంతసింతుప్రోడలు
నవ్వలాటైన దప్పుగూయదు నాతిమిన్న చెరుపు పనులు జేయదు
బువ్వ బెట్టు వారిమాట ద్రోయదు పుణ్య కార్యములకు వెనుకదీయదు॥
పర పురుషులు దమ్ములని దలంచు పరులసొమ్ముదృఢముగ భావించు
నిరుపేదల గన్న సత్కరించు నిరతము బాలాజని స్మరియించు॥ మి॥

క. ఇట్లు జూపినంత నూర్ధ్వండు దన కొమరుండగు శత్రుశ్చయని రావించి మన
వంశ జాతుండగు పరిశ్చంద్రుని గాధేయుండు బలుచిక్కులు బెట్టుచున్నాడు గావున
నీవేగి యాచితమిచ్చి వాగల గొకకుని స్వాధీనమునందప్పించి వారి యశము ముల్లంకంబు

లవ్యాపించు నట్లాచరింపు మన కలిరాజు వల్లెయని వృద్ధబ్రాహ్మణ వేషమూని కాలకాశి కుండను నామంబున వచ్చి హరిశ్చంద్రు నవలొకించి.

ఝా ఝూటి—త్రిశైగతీ.

ఎవడవురా నీవు యిందేల వచ్చినావు॥ యె॥
అవమానంబనక భార్య నమ్మ జూపెదవు॥
అలిని మర్యాద జేయక నమ్ముట తప్పు గాద
చాలు మూతిమీద మీసంబు నీకు లేద॥ యె॥
వినరా దోసకారి నీ వితర ద్రోముజేరి
ననబోణి దొంగిలించి నావని విడిచి రోరి॥ యె॥
రాజభటులు విన్న నీ లావడతరన్న గా
లానే వరదుని సాక్షి లలన విడువకున్న॥ యెవ॥

వ. ఇట్లు కాలకాశికుండన నగనాధుండాతనిం గాంచి బ్రాహ్మణోత్తమా నీకీప్ర సంగమేల కొనుటకు శక్తికలదేని మూడుభారముల ద్రవ్యంబిచ్చి మెలంతను గొనిపోమ్ము లేదా! వచ్చినతోచబట్టుమన నాకాలకాశికుండు. ముష్కారముల విత్తంబొసంగి సతీతీల కంబుమరమ్మన నవ్వెలది భర్తనవలొకించి నాథా! నేజనియెద బూర్ణానుగ్రహమంచుమని పదములకై నొరిగినంత రాజచూడామణి భార్యలెండు చేసులుబట్టి కంటిగీరునించి.

సీ. అద్దాంగివైన నిన్నాదరింపగ లేక విధివశంబున నేను విడుచుచున్నా
దాసీజనులవల్ల దగునేవగొను నిన్ను బనిక శ్లాగానేను బాపుచున్నా
ముక్త మాటలనైన ముదముద గొనుకుసేచెత నుండునటాచు
వార నుగిరి | ఇత కాలంబున కేకాంగివైయుండ నలసినచ్చె
నటాచు గలగు చుగిరి.

గీ. పద్మ భవప్రవాతదాట వెవ్వో తరమ్ము
చావ! లేతమ్ము యజమానిశాసనమ్ము
పగిదిగడిచి కీలమ్ముగాచావ కొమ్ము
కంట దడి జమ్ము పారుని నెంట బొమ్ము.

వ. ఇట్లు లావణవిభండన జంధ్రవతిసుకుని పెంటబెట్టికొని జనుచుండ లాహితా మృందు దల్లిని విలొకించి.

నాటకురండు—త్రిశ్రగతి.

అమ్మా! మా నా బేడే|| యమ్మా||
బొమ్మలను దెచ్చుటకు వెళ్లెనా|| యమ్మా||
ప్రేతిగల దూతలేచే పండు కోతి రీతినున్న తాత యెవ్వడే|| య||
నీటుగల గుట్టములేవే యీ పేటకు మనకోట కెంతదూరమే|| య||

వ. ఇట్లు కుమారుండడుగ జంద్రమతి కంటసీరునించి.

ఉ. మందను దప్పు గోవు పెనుఘల్లడి నొంది యదృష్ట హీనతకే
బండెల దొడ్డికిం జనినభాతిని కౌశిక్ మాని మాయచే
నించులనుంటి నాడనకు డీతను ముద్దుకుమార నిమదిక
గుందుట మాను నీదు జనకుం డరుచ్చించును రేపు రేయికిక.

వ. ఇట్లు కుమారునాడింపుచు పారునిగృహముచేర నాకలహకంటకి మగనిజాట్లు
బట్టి నామీద దీనింగొనితెచ్చితివాయన చద్రమతి యమ్మా! మగడు గ్రుడ్డివాడైనను
ముసలివాడైనను భర్త సేవేవునిగానెంచి సేవయొనరించి సద్దతినిొందుట కులాంగనలకున్యాయ
య నుట్టియెడ నీగతివుని బాధింతురా నెవనికి త్రేగానరుదెంచితిగాని వేరొండుదలంపక
లదన నాకుసీతులు నెర్పుదానవాయని కొప్పుబట్టి భువిక్రందుగనీడ్చి పదతాడనంబొనర్చి
హంసనారియని పేరిడి.

క. ఇటు గుమ్మముల నూచ్చి కలియంపివేబల్లి సొంపుగా ముగ్గుల నుంప
నలయు | అట్లు చక్కగ దోమి యప్పుడంబులపిండి విసరిపెన్నిడ
కలు వెట్టవలయు | విస్తరంబులుగుట్టి వేగ నంగడికేగి కూరలు గొని
వచ్చి కోయవలయు | మాటిండి యైన తర్వాత నెంగిలి నెట్టి కడు
శుభముగ నిల్లు గిడుగవలయు.

గీ. మిగిలినట్టి కూడియ్యరు నొక్క నలయు
నందిబడి నెలత ది న్నెలు సన్నవలయు
పగలు రాత్రులు నాకాళ్లు బట్టవలయు
బైట బాపడై మ ముగ్గు బండి వలయు.

వ. ఇట్లాజ్ఞాపింప వల్లెయని కుమారుడుదాను పారునింటగల పసులొనర్చుచు వసి
యించియుండ హరిశ్చంద్రుండనలమిమి న పిత్తంబు నక్షత్రమికిచ్చి నమస్కరించి చను

మన రాజునాబాపండు దిలకించి మాగురువుగార్చిద్రవ్యమిచ్చితివి నానిమిత్తమేమియోచించితి వనవిని నక్షత్రకా మిగురువు ప్రయోజనముగురించి వచ్చితిరిగాని నన్నుద్ధరింపనరుడెంచలేదు గాన నింతిటితో దనివికొంది చనుండన నక్షత్రకుండురాజా !

తొ. జనవర కారడవులలో వెనువెంటను దిరిగిన మాత్రమున నను నీ నేవ యొనర్చెడి భృత్యుడ ననుకుంటివే మనమున

వ. నీతాతగారి నవుకరుననుకొంటివా నీయబ్బగారినవుకరుననుకొంటివా కొంచ మాలాచింపుమన నయ్యా! రోలపరుష వచనములు పలికెదరు రెండుకోజులలో మీకొ సంగదనన మంచిది యీవిత్తిమేనాది గురువుగారి ఋణము దీర్చుమన హరిశ్చంద్రుండు నాదనామ శ్రియ—శ్రీపుట.

చంద్రశేఖరా! యీ బాపండిలుల జేసె|| చం||

చంద్రబీజ సర్వత నిలయా! సర్వవలయ వినిర్జిత ప్రళయ! ||చం||

దిన ద్వయములో గాధేయుని ఋణముదీర్చ నేయుపాయము

గనుపించదు బాలాజీ హృద్వనజమిత్ర పార్వతీ కళత్రా! ||చం||

వ. ఇట్లు వితిర్కింపుచున్న సరపాలునాలోకించి రాజా! చింతింపనేల పరమేశ్వరుని శృపనీయందున్నయెడ యాదురకస్థనీకేల మాఋణము దీర్చుమాన్ద మాలాచింపుము లేదా? లేదనిచెప్పము చనియెదనన బ్రాహ్మణోత్తమ! మీఋణముదీర్చ సామ్యముకయ్యగాకరాదు నన్నమ్మి మీయప్పుదీర్చు కొనుండన కలెయని యంగడికి హరిశ్చంద్రుని దోకొని చని జూరునడును నిలుకంటెట్టి నాగయలారా! యీతండు శ్రీశంకుపుత్రుండగు హరిశ్చంద్రుండు. విశ్వామిత్రఋణముదీర్చ మహాయంబులేక విక్రయింపుమని నిర్ణయింప నీతని విక్రయింపబూనితి.

స. అలగాధి నందనుండడుగ నామానికి బుడమింతయు ధారపోసినాడు ప్రజలు సంపదలచే వడ్డిలుచుండు నల్లెడు దీవుల బ్రీతి నేలినాడు | గర్వంబుచే గారు కానలలో సంచరించు వేతాళు జయించినాడు | భరియింపరాని యాపదలంటుకున్న దబ్బరలాడనని బట్టుపట్టినాడు.

గీ. దినమణి కులమ్మునకు వన్నె చెచ్చినాడు

ఏకపత్ని వ్రతంబుధి నిడువాడు

కనుక మూడు భారమ్ముల ధనమొసంగి

పీని గొనిపోడు వేరండు విబుధు లార !

క. ఇట్లువిక్రయింపసమకట్టిన నూర్యనందనుండగు యముండు వీరబాహుండను నామంబున చండాలరూపంబున నరుదెంచి వీని నేనుకొనియెడనన రాజువిలోకించి చండా లా? నీతెక్కడ బాపండడిగిన విత్తమిచ్చుటెక్కడ నన్నెక్కడ కొనుటెక్కడ నీదురా లాపంబులు చాలింపుమన వీరబాహుండు రాజా! మాటిమాటికి చండాలా యనినిరసింపు చుంటివే.

తొ. భూపా! మన యిరువురకు స్నేహము జూపు మధకిద్రవ్యమ్ము చేసిన దాసులుగలరు నాకు నీ శోపవిలేదు నిజమ్ము.

క. ఇప్పిథంబున బలికబాపండడిగిన ద్రవ్యంబొంగి రాజును వెంటదీక్షి కొని చం డాలవాటికకుం జని రాజా! నీకువీరదాసుండని నామందీడితి.

ప. మిగుల చౌకగవచ్చు మెత్తని చర్మముల్లానితెచ్చి చెప్పులు గుట్ట వలయు । రాత్రి యామములందు రాజవీధుల జాతీగట్టగ టమట మాగొట్టవలయు । రేబవ వీన్దుల బ్రేతభూమికి వెచ్చువారిచ్చు సుం కము ల్పట్టవలయు । గ్రామాంతమున నున్న గ్రామశూకరముల విలిచియాహార్థబు బెట్టవలయు.

గీ. పాయగలు పండులను చెచ్చి మూ యవలయు

రేయిని బరుండ నాకాళ్లు రాయవలయు
 శోయముల నాకు నష్టపు బోయవలయు
 తీయ కల్లుసారాయి నా కీయవలయు.

క. ఇట్లొంగున నియంప ప్రభుశాసన ప్రకారంబు పనులనొనర్పుచు నొకదింబున వీరబాహునిపాదంబులు వట్టుచున్న సమయంబున మీదానా! నేనొనర్చెడి కాగ్యం బులజాగ్రతిగా జేయసమర్థుడనని తోచినదిగాన నిదిగో ముద్రగుదియ యీసారి వల్లకాటి కింజని యచ్చటి పనులనొనర్పుమన భూపాలుండు వల్లెయని చని.

పి. పాతిన వీన్దుల బైకీడ్చి భక్షించు నక్క దుమ్ముల గొంతు లొక్క చోట । ఎత్తిపోసిన బుగ్గి క్రొత్తచేటలు జాపల్తోటు చోయిన కుండ లొక్కచోట । సారాయి ద్రావి మాంసము మెక్కి ముట్టటు నూగు మండెడి ట్టుద్రు లొక్కచోట । భూజమ్ము లెక్కి నిప్పులరాల్చి యోహోహోహో యను దయ్యమ్ము లొక్క చోట

గీ. ఒత్తి పల్కుమాంత్రిక విప్రు లొక్కచోట
 ఓ మఱిని మెక్కు పెనుకాకు లొక్కచోట
 ఓలిగా గాలు పీనుంగు లొక్కచోట
 అట్టి వల్ల కాదు త్రిశంకు పట్టి చూచి.

౪. ఇట్టి ప్రేతని కేతంబునకు నేలిక నై యుండకలసికచ్చెనని లోజింతించి యచటి
 పనులు శైరమృదుమండ గాలకాశకుండు లోహితామృని దిలకించి.

సావేరి—ఆది తాళము.

విను మోరి బాలకా! నీన్మహోగ్ని శ్రద్ధతో॥ విను॥
 తినుబడి వస్తువుల బొట్టనిండగి దిని తిరుగుచుంటివిగద వృథా॥ వి॥
 అలవిసీమలకు నేటినుంచి యీ వటులతో జనుదెంచి ఫలపుత్ర
 పుటముల గొనితెమ్ములేనిచో ని న్నటమటగావించు బాలాశీసాక్షి॥

౫. కాలకాశకుం డీటినిబలుక లోహితుండు గనుదమ్ముల నశ్రుచిండువులు జలజల
 రాల్పుచు దిల్లితో దెలుప గుమారుని చుంచుడువ్య.

కాఫి— ఆది తాళము.

తనయా! తనయా! నిన్నెటు బనిచెదర సవినయా॥ తన॥
 కనికరముమాని బ్రాహ్మణుండు నినుగానన భూమికి బంపదలచెనా?
 అనయముసిరి యోదులదూగుచుండు యతివలకు బుట్టక విపత్తుల
 మునుగుచున్న నాకడుపున జనించి పెను బామలనుభవింపవలసెనా?
 కారు కానలకు బొమ్మనుటకు నానోరెట్లు లాడురా
 పారుని శాసనంబు మీఱిన భూ పద్రోహమబ్బురా కాన
 మారు బల్కరాదు చేయుట మంచి సీమనాథు
 పూర్వపుణ్య మెట్టులున్నదో యీ తీరున బాలాశదయ రాకి పోద॥

౬. ఇట్లుచింతించి సకలదేశతాత్రార్థనంబుగావించి మమారుని దీనించిపంప లోహి
 తుండు లోడిబాలురంగూడి యడవికేగి సమీపమందున్న మట్టిచెట్టుక్రందంగల పుట్టపై
 నొకపాదము రెండవపాదము ప్రూనిపైమంచి యుండెడియాకులంగోయ.

౭. ఆ రెడ్డి నహిరాజుబల

భూతల పతినుతుని పాదమున గరువగ లా

లాతతి నోటను గార్చుచు

హతల్లీ ! యనుచు నెరిగె నవస్థలిపై

వ. పిమ్మట తోడిబాలురంగాంచి వెచ్చెలులారా?

సీ. తడ వయ్యెనని యుపాధ్యాయుడు గోపించి దంశింపబూను సత్వర
జనుడు । గురునకు ఫలసమిత్కుశ తుష్టుపత్ర సంతతిని సద్భక్తి
నంపితి ననుగుఱులోక మేనేని లోకాచు తల్లిబాకీనాకు దీర్ఘ నేగితి
ననుడు । గురునాజ్ఞ వేగనై కొని యొక్కసాని మాయున్మును నను
జూచి పొమ్మ నుడు.

గీ. నాకునై నిరీక్షింపుచు వ్యాకులమ్ము
నొందా తలినంపు షొడ లాతయు గరళమ్ము
చెడలి తలకెక్కి నిల్వదీ జీవనమ్ము
వగవంకుండిది కడపటి వందనమ్ము.

వ. ఇట్లుబలుక తోడిబాలురాతని విలోకించి యాహయేమిచిత్రము కొండలవై
నీరుజేయంగల విషాన్ని మట్టిచెట్టున న్నమ్ముగావించెగాని యీచిన్నవానినేమి చేయం
బాలరయ్య శరీరచూ గాజువారలేదు చేతులంగల క్తినుమా త్తిలేదు విషముమింగి
మూర్ఛిలిన నీలకంఠనిపోల్కి మూర్ఛిలై నానాశ్శీమణి యాశీర్వాచన మెట్టిదియో యని
విస్మయచుంది లేని దుఃఖము వెచ్చుకొని వంద్రమతివలాకించి యమ్మా ! పామువలన
నీకుమాననకు చక్షణము సంభవించినది యని బలుక విద్వాన్ కణాపుటయైన సోకినంత
నొక్కప్రేటున కొరగిన యగటిచెట్టుమోడ్కి నేలకొరగి కొండక కేళునకుం చెరిచి
వెచ్చుకొని.

నవనోజు—ఆదిత్యాశము.

- 1 ఎట్టివారతవిరోధిరా కొడుకా ! యెట్టి॥
- 2 నట్టనడవిలోనమట్టి । చెట్టుక్రిందనిన్ను బాము
గుట్టినంతనీమనసెప్పు । చెట్టులున్నదోకొడుకా ! ॥యెట్టి॥
- 3 నాయుల్లమురంజిల్లయ । మ్మాయనిబిలిచివున్న
మీయమనికొంగుబట్టి । యీప్పువారెవ్వరోకొడుకా ! ॥యె॥
- 4 చిట్టినాన్న ముద్దియరాయన । చెచ్చెరవచ్చిముద్దిచ్చి
• చట్టిననా చెక్కిలిమున్న । బెట్టినవ్వువారెవరోకొడుకా ! ॥యె॥

5 ఖలుదై వమునన్నాప । దలముంచెనని పలుమాను
బలవింపనాతోగూడ విలపించువారెవరోకొడుకా ! ॥యె॥

6 పరిపాలితబాలాజి । కరుణనీగతిమనపై
నెరపినందుననిట్టి । నెవ్వలబ్బినవికొడుకా ! ॥యె॥

వ. ఈగతిసేడ్చుచులేచి యేలికసాని ననలోకించి యమ్మా ! నాకుమారునకు పామువలన నడవిలో చావు తటస్థించెనట కరుణించి నెలవిప్పున నాకలహాకంటకి యేమేమి పామువలన నీలిడ్డండీలైనా మాకుసంతసమే యెలయన యింటంగల వస్తువులం దిని క్రొవ్వబట్టి మట్టికిందకుంజలననేలొడిబాలుర పెంటంటి పెళ్ళిన వీనికేల మరణము తటస్థించును? అనిపలుక నమ్మా యట్లనవలదు కరుణించి నెలనొసంగుమన మంచిది యింటంగల పనులందీర్చి యవకాశమున్న సేవచచ్చునన పులంతయుగల పనులనెరవేర్చి కలహాకంటకి పాదంబులంబట్టి యామె నిద్రం జొక్కినపిదప బైలుపెడలి పతిభక్తియే నూతగాజేసికొని మధ్యరాత్రియందడవిజొచ్చి పుత్రునకై వెతికి యొకచోట నెలంబడి యున్న వానింగని లేచి లేవకున్నంత వత్తుస్థానంబున గరతాడనంబొనర్చును.

ముఖారి—అదితాళము.

లేవవేమిరా తనయా ! ॥లేవ॥

యేవిధముననిందు । జీవించియుందుముందు॥ లేవ॥

చెల్లబోనేమనీతండ్రి । యుల్లమేరీతిదల్ల ।

డిల్లుచున్నదోదెలియ । దల్లననాముక్తుకొడుకా ! ॥లేవ॥

అలనామనీచేతినీ । భృధారమనియుంటి

గలనైననిట్టిపని । కాదనుకుంటి కొడుకా॥ లేవ॥

కన్నతండ్రి! పాలితబాలాజి । కన్న డెగ్గుజేసితివ్రాయా

పన్నగమును సేకొఱకైగి । ల్పనజేసెనన్నా ! రాచ

మిన్నా ! నన్నుగన్నతండ్రి! కన్ననబలుకకున్నబ్రతుకుటనున్న॥ లే॥

వ. ఇట్లేడ్చుచు నుచిత సంస్కారము చేయదలంచి మావున విడ్డనెత్తుకొని స్వకానవాటికం బ్రకేంచి యొందుక బైలుజేర్చి చిలిపేర్చి దానిపైగుమానునది.

ఉ॥ ఓరికుమార సన్మసిడి యుయ్యెల తొట్టిని బెట్టి దాదులిం

పారగ సాధమధ్యమున బాటలహాయిగ బాడి యూపగా

గూరుకు జెందుసివిప్రుడు ఘోరమృగావళులున్న చోటికిన్

జేరగవచ్చి పెంజలువచే గతతీపుడవై తివింక యే
తీరుననుందు నిన్విడిచి తీరనిదుఃఖము పెట్టిపోతివా.

వ. ఇట్లు జంటించి యగ్నిసంస్కారము సేయండలంచి ప్రదక్షణమొనర్చి బేకు
లాడక.

హిం॥ భయిరవి—రూపకము.

నీకునాకుగలఋణముల్ నేటితోదీరెనాకొడుకా! నికు॥

భీకరాహిబుసకొట్టుచు | నీకాల్గఱువగనపుడు

నాకొడుకాయెంతతల్లడిల్లినాఁద్రోయిటురావో॥ నికు॥

మగనిబాసినిన్నుజూచి | మదిలోపలబాదుకొన్న

దిగులుమానిధైర్యమ్మున! దిరుగుచుంటికొడుకా!

వగవహించిబాలాశీ! పరదుండునాకుత్తుక

జెగనికత్తితోడగోస! తగుదయనాపైనిడక

సుగుణగణా! నాకుంగల | వగపుమాన్పువారేరీ

జగతినినాకేమియుదో | చదుచూపుమేదియొదారి!నీ॥

వ. ఇతైరంగున బలవింపుచుండ హరిశ్చంద్రుండాలకించి వచ్చి నీవీనడురేయి
నిచ్చటకేలవచ్చితివి మరణమొందినవాడు నీకేమికావలయు సేకారణమున నీతండంత
మొందెనో చెప్పుమన నాకెలంది.

ఆనందభయిరవి—చతురశ్రగతి.

ఓపాననచర్చితా! యఘలతాలవిత్రా!!యో॥

బాపనయ్యయింటగల్గినట్టి! పనులొనర్చికాలముగడుపుచుంటి॥ నో॥

నన్నుహంసనారియనుచుబిలుతురు! నాయేలికఫలములదెప్పునగా

క్రన్నననాకొమరుండడవికిజని! కొన్నిపండ్లుగోయుచుండనత్తరి

పన్నగంబువీనినిగఱువగత | ప్రాణుడయ్యె నల్పజీవిదల్ప వీనిగాల్ప

సెలవొసగు॥ మో॥

వ. ఇట్లు విన్నవింప నాతండాలోకించి నాయాజ్ఞలేనిది ప్రేతభూమికి వచ్చిసం
దుకు నాడుదానవగుట చున్నించితి నిదియే చుగనాడయినచో నీకరవాలమ్మున నానికల
గునియుటకేయక మాన నాపేరు వీరదాసుండు వీరబాహుడగు నాయజమానని కాసనం

బలబంధించి యిచ్చటనుండి సాదాపేర్చినంతవోటుకొక మాడసమర్పింపవలయు నీవంగీకరించితివేని మాడయిచ్చి చిన్నవానికి నగ్ని సంస్కారమొనర్చుము లేదా ! వచ్చినమార్గము పట్టుమన మహాత్మా !

తొ. ఇశుమలనేకముబడుచుంటిని నాకీగత్తివాసెనుధాత

కడుబిడరాలనెల్లీయంగల కాసైనలేదుచేత

కరుణింపుము చెదరిపడియున్న యీకట్టెల్లె బేర్చుటకు

వెరపుమాన్ని సెలవైనంగుమిపుడీ పీనుంగునుగాల్చుటకు.

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మింప చిన్నదానా ! ముప్రిభుకాసనప్రకారము చేయక వీలుపడదని నొక్కి వక్కాణించినను కొంచుయి నాణించింపకుంటివి విధాయకముగా నుకు మాడ సమర్పింపక తప్పుదా నతినిజాచి కన్నీరునిండుచు.

సీ. సకలభూపాలక మకుటోరునవరత్న కాంతిశుంభత్వాది కమలు డెరడు । గాధేయుకరుణస్వర్గముగొన్నయల త్రిశంకునిచూర్చి సోపుడు కొమరుడెవడు । పిల్లలగాపాడు తల్లిదండ్రులనీటి బ్రజలహర్షమున గాపాడెనెవడు । అన్యతమాడగ లేక నప్పుగీర్చుటకునై యాలినగొడిబెట్టి యమ్మెనెవడు ।

గీ. విష్ణుచంద్రుల కావిర్భవించెనెవడు

అట్టివరహరిశ్చంద్రుని యనుగుపట్టి

కశినమైనట్టి యీవల్ల కాటిలోన

తలబెట్టుటకైనను తగడటయ్యు ?.

వ. ఇట్లన వీగదాసుండు యేమేమిచక్రవర్తి శ్రద్ధనంటివి యొకకాసైనను లేకపోయినదో ! యన చంద్రులతి నుహాత్మా ! యున్నయెడ యాబాధయెందుకు నాయందనుగ్రహింపును, చిన్నదానా ! కరుణింపుము కరుణింపును మఱిమఱి నల్గురుచుంటివి.

ఉ. పంచశరాధిపూజ నెడబాసియశోధనమెల్ల నభిలో

ముంచుకులాభిమానమొక మూలనుజేర్చి యదృష్టహీనత

బంచమవరజాతునకు నొకరునై యిరుగుద్రభూమికి

తొచినక్రూరచిత్తుడునతీ ! దయజూపగలరాచెప్పమా ?.

వ. పోనిమ్మ కానైనలేదంటవి నేజెప్పినచొప్పునజేయుము.

తొ. జలజపత్రనేత్రా ! మాకీయగవలసిన మాడకుబదులు
గళమునగళతహానమిచ్చి సంస్కారంబొనరిచి కదులు

వ. ఇట్లన శతమానమిమ్మని యడుగుచున్నాడు నాహంగళనూత్రము నాపేనిమిటికి
దప్పు పెరవారికి గానరాదుగనుక నితండు నాపతియే సంజీవాములేదని హాశ్చంద్రుడు
చవలాకించి.

క. జనవరమును మీఁగొడమి

దనునిద్దురబోయినట్లు ధరణీస్థలిపై.

తనయుడువడి పెనునిద్దుర

గొనియున్నాడిదిగొనూడుకుమతవిదార్థి.

వ. ఇట్లు చంద్రమతిపలుక హరిశ్చంద్రుడు దుఃఖమాపలేక.

హరి॥ భయిరవి—ఆది.

ననుజూడుకన్నుదెరిచి నాముద్దులకుమారా ? నను!

పనిమీఠనేయిట జనిమరలవచ్చుచున్న

ననుజూచి గాగౌవచ్చినా డనియెదురువచ్చువారెవరో

నకరములమీదపుణ్య లోకమునకం పెదవని మా

రాకారనమ్మియుండ గాలాశేవరిదుని సత్కృప

లేకయేకదా ? నిన్ను నాకరముల మీదబుణ్య

లోకమునకంపవలసినచ్చెను నాకుమార ! నుకుమారి ! నను॥

వ. ఇట్లు బలివించు నరవిభు నాసతీమతిల్లి చూచి కీవితేళా !

క. మనమిగితి దుఃఖాస్థిని

మునిగిన లాభమ్ములేదు ముందుపచులుయో

చనజేయుడి నుడుదోపక

మునుకే యేలిక నికాయ్యము కేగినలెక్క.

వ. ఇట్లన హరిశ్చంద్రుండు యువతీలలామా ! యిచ్చట నేవ్వయండిరి తేయావలసిన
కార్యమా గానింప బాగమండునని నీగలంపునేవునకు నాచగలమా ! గావున.

తొ. తడయకజని నీయేలిక బాపని! నడిగిమాడమాకిమ్ము
బుడులేనులేదుపరిగాల్పవచ్చునో పూర్ణేందువదన ! లెమ్ము.

వ. ఇట్లన జంద్రమతి ప్రాణేశా ! చిన్నవానిని బాగ్రతగామాడుము చని వచ్చెద
నని పారునింటికి బోవుచున్నతరి గాధేయతే సంపబడిన దొంగయొకడు కాశీరాజ
పుత్రునిజంపి యానగలన్నియొడచి చంద్రమతికిచ్చి పిన్కట రాజభటులతోకలిసివచ్చి
వారలకీవనజాతీ నప్పగించ తద్భటు లీమెను కాశీరాజముందర నిలుపగా దీనిముఖము
మాడకొడదు. వీరబాహునియొద్దకు దొంగనిపోయి తలతఱగలసినదని యాజ్ఞ నేనిచ్చితి
జనుడనిరాజువల్గు నంతనామెను వీరబాహునియొడుట నిలుప నాతెండు నానాకరు వీర
దాసుండు పల్లకాటిలో కావలియున్నాడు వానియొద్దకు పాండవ మంచిదియని చంద్ర
మతిని రుద్రభూమికి గొనితెచ్చి హరిశ్చంద్రునియొడుట నిలుప నాతెండు విస్మయమంది
యేమిచ్చితిమి రుద్రభూమిని నోటగడ్డి గఱచివచ్చువారల నిరాయుధుల కరణముగారు
వారల రక్షించునేను నిష్కరణ మీయాడుదాని జంపవలసివచ్చినది చంపితివా శ్రీరా
త్మవచ్చున మానితివా రాజుద్రోహమబ్బునని జోలాయమానముండై చింతింపు సమయం
బుక నాసాధ్యులలావ పక్కున కవి భర్తనవలోకించి.

సావేరి—ఆదితాళము.

అనుమానింపగనేలా యవనిపరిపాల॥ యను॥

వినుమీయేలిక చెప్పినగతిగా పంపబూనుకొమ్ములేలెమ్ము॥ అను॥

రాచపట్టనిజంపినగల్లెదోమకొంటిననుచుదుర్మార్గులు

నిచాపనిందనాపై నెక్కటి నిల్పినారుగానవేరేయా

లోచింపగనేలా ? బాలాజీ లోపమెన్న నిఘాలాత్తుడేగతి

నీచేతిక త్తిచేనను ద్రుంపుమ రీచివంశాభిచంద్ర! నరేంద్రా ! ॥అను॥

వ. ఇట్లాకెంది కలుక నరేంద్ర దామెపై రథమున కచ్చెరువొంది మంచిదియని
నరుకబోవ నానవ యమ్మున విశ్వామిత్రుం డరుడెంచి కరవాలమ్ము బట్టుకొని భూపాలు
నిజాచి.

కమాచి—ఆదితాళము.

ఓరాజా ! తగునాసతిని జంపబూనుట॥ లో॥

వీరదనిభత్యాగీగజరజనీచరనూదనపదానురాగి॥ యో॥

రక్కనుడవుగాక ఆహ రాజు నెమలిలేక వశిష్ఠుడు

చక్కెరబోడుల జంపమను చదువు మక్కువతో జెప్పిన
మనముప్పెన॥ యోరా॥

అరిభూపాలసమాజోన్నతమద మణంపగలశక్తిగలసే
కరవాలమున గులాంగనకుత్తుక ఖండింపగనాసక్తిధరణీ
వర ! దృఢముగబుట్టెనపిచ్చి పట్టెన నీనీతిగట్టెన॥ యో॥
అమలంబయినట్టి నూర్యకులమున బుట్టిన
యనుంగుపడతిని సమయింపగసమకట్టితివా? నీని
మమునుదిగనాడినాకూతులహస్తములువట్టినట్టయిననీకూర్చి
కొమరుడుజీవించుమరిసే కోమలియే లభించు నీరా

- జ్యము క్రమ్యమచచ్చు బీబాలాజీవరదుడుమెచ్చు॥ నోరాజా॥
న. ఇట్లు విశ్వామిత్రుండన హరిశ్చంద్రుండు మనికులొత్తమా !

తోడ్పాటి—ఆదిత్యము.

వినుమయ్యనామోనవి వినుంగవనొడ్డి॥ విను॥
మునుమీరు నాతోజెప్పిన బుద్ధులుగావె క్రొత్తలుగలవె॥ విను॥
పరులగతినినన్నెంచకనాకర వాలమ్ము విడిచి యింటికి సత్వర
నరుగుమింక బీబాలాజీదా సావనుండుమిమ్ముగాపాడు నేడు॥ విను॥

న. ఇట్లనే విశ్వామిత్రుండు సిగ్గునజనియె పిన్నుట హరిశ్చంద్రుండు రెండవపర్యాయము నరికిన నాకరవాలమ్ము పూవుదండెరంగునజుట్టికొనిననేల వగండాశ్చర్యమంది మూడవపర్యాయము పరిశోధించెదనని నాభగ్యపతివ్రతయయ్యెనేని యిప్పుడీ కుత్తుక తెగుసుగాకయని కత్తియెత్తిననని జండ్రవతి మాయనికై జూడ్కి పట్టి హస్తములు కోడించి.

సీ. నన్ను బుట్టించితే నరజన్మమేనాకు గరుణింపుమయ్యయోకర్మనామీ
అందునద్వందవంతు రాలుగాచక్కని కాయగానుంపుమోకర్మనామీ
సత్యాత్ముడగుహరిశ్చంద్రునినాభర్తగాజేయుమయ్యయోకర్మనామీ
ఆజ్ఞదప్పనిలోహితాన్యుండునూనుండుగానుంపుమయ్యయోకర్మనామీ
పేదసాదలబ్రీతి నాదరించుటకునై కనకంబాసంగుమో కర్మనామీ
సంగీతసకలభాషాసాహితీపరిజ్ఞానంబాసంగుమో కర్మనామీ

ఆర్యానుకూలవేదాంతవిద్యాసక్తి గరుణింపుమయ్యయోకర్మసాక్షి
అంత్యకాలమువచ్చి నప్లముత్తైదువగాదర్శజేయుమో కర్మసాక్షి

గీ. నిర్మలకరప్రదీపయోకర్మసాక్షి
గ్రహపతి! లోకబాంధవా! కర్మసాక్షి
కమలచక్రసమూహస్థ కర్మసాక్షి
కర్మజాభవ హరిరూపకర్మసాక్షి॥

ప. అని యితైరంగున బ్రాధింపుచున్న సమయమ్మున.

హిం! భయరవి—ఖాడగతి.

అంతనాగీర్వాణులంతరిక్షమ్మున నంతయోచితగొని వింతగను
చుండన్ । జెంతగలభూతములు గొంతుకలబంబి నల్లంతగొనగూకలిడి
గంతులిడుచుండన్.

మిత్రగతి.

తలమీదనల నెల వంకతో నెకకేల ముద్దులజొక్కు
జడలందుగల మిన్నేటితో కొనవంగుచిటికెనగోటితో
గననింపుగల మింజడలతో విభూతిబూసినయొడలతో
వెనునంటుయేనుగుతోలుతో నొకకేలముమ్మైనవాలుతో
మెడనున్న పునుకల దండతో నొకచేతబంగరుకొండతో
కడునల్ల కుత్తుక సొంపుతో నెమ్మైన పాముల గుంపుతో
తోడమీద విదైల ప్రోడతో మునుమున్ను జెల్లనిదూడతో
దయగల్గు చల్లనిచూపుతో వెనుమంచుగుబ్బలిపాపతో
మహానటుం డరుదెంచె నామానవతిని గావన్॥

ప. అంత నాయాలిమగ లాడేవుని నిలోకించి.

అనందభైరవి త్రిశ్రగతి.

పరమేశ్వరిస్వయా । పముగని ధన్యులమైతిమి
కటప్రదీరె నింకదయా । కరగజదానవహారా ? ॥ప॥
దేవతలయినను నీమాయ । దెలియలేరు మృగధరా

మావశమా గనుంగొనను । మామనోబబుభరా॥ ప॥
పాలిత బాలాజిదాస । భక్తజనాధినిరాస
పాలాక్షాప్యామకేశ । పాపతిమిరదినేశా॥ ప॥

వ. ఇట్లు నుతిజేయ మహాదేవుడా హరిశ్చంద్రుని మేను నిమిరి రాజా ? నీప త్యక్తునకు మిగుల సంతసించి నాడ నీకీకష్టములు ముట్టడించెనని వగవకుమని బుజగించి.

సావేరి—ఆదితాశము.

రాజా ! దీనమానవకల్పభూజరూప వినిర్జితరతి॥ రాజ॥
రాజరాజ శేఖర బీబాలాజీవరదపాదానుమోద॥ రాజ॥

నకుమున జర్మమువేసి పెన్నెడల విభూతినిబూసి
బుకుగుదయ్యములు గొలువగయ్యావల్ల కాటికిని బ్రభుడనైతిగో
పుడమిత్రేడనాతో సమానుడవీవు నీ
నడత లితరభూపతులకు నరయగలేవు సుగుణములకు స్థానమీవు॥
చూడు, సింభార్యశలినానాడు, కలిరాజు బాపండు
గాడు, సియొడదుడగుమాలానాడు, సమవళికయిదివల్ల
కాడుగోడు జన్మములొనరించెడిపాడు సందియంబేల గనుగొనుము
నేకుభూమిలో నీకుసమానుడు లేడు మదినిగలగోనుదిగనాడు॥ రాజ॥

వ. ఇట్లైతొన బల్లి హరిశ్చంద్రుని కన్నునకుండుడున నాతండంతయుజూచి స్మయించి.

క. జలజాగిమాళి ! సిమసి

మలు బలరిపు పద్మభన రమాపతులైనన్

దెలియగ లేరను వాసుక

కలదిక మాబోంట్ల కెల్ల గనుగొనవశమే.

వ. అంత చంద్రమతిని పార్వతీదేవి గాంచి యమ్మా నీపత్నితా ధన్యుమన కెంత
యో యానందించితి నీయభీష్టం బెఱింగింపుమన నా చంద్రమలేతమ్మా కాత్యాయనీ !
కాశీరాజ నూనని దంపినానమ నింద నొందియుంటి నాచిన్నవానిని సజీవునిగాజేసి
నాకుంగల యపనిందబాపుమని బ్రాధింప సాధ్యలలామా ! నీకీచింతయేల యిదివరకే
బ్రతికించితి సంగయ మొందకుమను సమయమ్మున లోకాపాన్యుండు లేచి నిలువంబడ

నానుగుణవతి కడలేనియానందమున గొమరునెత్తుకొని ముద్దిధుచున్నంత విశ్వామిత్రుం
డరుదెంచి యోహరిశ్చంద్ర నరేంద్రా ! నీయెడల జాల నపరాధివైతి తమింపుము మఱల
నీరాజ్యమును నైకొనుమన రాజు తపోధవా ! మీశ్వపారసమునలన నాయశంబు
లోకమున వ్యాపించుటచే నాకు మేలుగావించిన వారలలో నొకనిగానెంచితి రాజ్యము
నాకవసరములేదు మీరే యనుభవింపుడు లేనిచో మీయిష్టమునచ్చినవారిచే బరిపాలింప
జేయుడని బల్కు గాధేయుండు రాజా ! నాకు నిష్టముగల రాజువు నీవే పాలించెదవా
యన్మతమాడెదవా ? యని బల్కు సమయమ్మున వశిష్ఠుం డరుదెంచి యోహరిశ్చంద్రా !
వాశిష్ఠుడవైనందుకు నామర్యాద నిలిపితివి పాపమీతండు క్రమ్మజ రాజ్యభారము
పఱింపుమని గోరుచున్నాడు గనుక గాపాటిమాటయైన జెల్లింపకున్న సరసముగా
నుండదు గావున నొకకుని శారీరకదీర్పుమన హరిశ్చంద్రుండు వల్లెయని మఱల రాజ్యముం
బాలింప నుద్యుక్తుండైనంత సచ్చట పట్టాభిషేకంబొనరించిరి పిమ్మట నారదుం డెయ్యో
ధ్యకరుడెంచి హరిశ్చంద్రుండు వచ్చుచున్నాడని సత్యకీర్తితో విన్నవించ నాసత్యకీర్తి
యత్యంతానందమ్మున కాశీసునాజుచే పట్టణం బలంకరించి యెదురుగవచ్చి హరిశ్చంద్రుని
దొకొనిచని పట్టాభిషేకం బొనరించిరి. తివరంతరము సతీసుత సమన్వితుండయి యను
కులమ్మున రాజ్యంచేలి యంత్యమున సద్గతినొందె. నిట్టి హరిశ్చంద్ర చరిత్ర వినువార
స్మృతవాదులుగాకుండ మండు నటుల బ్రయత్నించి తత్ఫలమనుభవించుటగాక.

త్రైశంకువిజయము సమాప్తము.

సురట—ఆదిత్యాళము.

మంగళం మహాదేవ మంగళం జయ॥ మ॥

అంగజగర్వ విభంగసాగర నిషంగ నగజాతముఖరాజీవ ప
తంగదళిత మాతంగదనుజధవళాంగ వృషతురంగ దయాంతరంగ॥
బాలచంద్రశేఖర రణభీకర । నీలకంఠ ఘోర దురితాధ్రవా
శూలకరధృతకపాల శూలకరు । కాలవాల బాలాజీప్రపాల॥ మ॥

హరిశ్చంద్రుని జన్మవృత్తాంతము.

వ. దక్షప్రజాపతి భాగ్యయగు సుకరిణియం దిరువదేధుడు కుమారతెలు పుట్టిరి వారలకు క్రమమున అశ్వని, భరణి, కుర్బిక, గోహిణి యను మొదలగు నామంబు లుంచి గారాబమునఁబంచి సకల విద్యాధికులంజేసి వెండిజేయనూహించి చంద్రుండు దన బిడ్డలకు దగినవాడని నిశ్చయించినంత సోపానములు తండ్రికిఁమొక్కి నాన్నా ! మాయక్క చెల్లెండ్రనందరిని చంద్రునకు గట్టిపెట్టు సోహించినట్లు కంటిమి అయితే మాలో కోహిణివిద్యయందు చక్కదనమున తెలివితేటలలో చుకన్న వేయిరెట్లెప్పుడుక నామె యందనురాగమున మమ్యుల ననాదరించుననుభీతి స్వాయులముల నల్లుకొనియున్నదిగనుక నిట్టిసంగతిలో కొంచెమాలోచించి వెండిగాకంచుట మాయభినుతంబన నామాట తండ్రి విని చంద్రునిరావించి తనకుమారతెలు యుద్దేశమెఱింగించి యందరియందెక స్వభావ ముతో వర్తించునట్లు కర్మారచేయించుకొని బిడ్డలను చంద్రునకిచ్చి వెండిగాకంచె నంత నాయాత్రేయుండు భార్యల వెంటనిడికొని యిల్లుజేరి సుఖింపుచు కోహిణియందుగల ప్రేమాతిశయమున దక్కువారల ననాదరింప నాగరితలు తండ్రిమోలకుజని భర్తావలన వారలకుంగలిగిన యవమానమును తెల్లడింప దక్షుండు గోపించి కళానిధి కళాహీనుండగు గాకయని శపియించె నానంగలి కోహిణినిని దిగులున దండ్రిని దప్పించి నాన్నా ! మీ నో నాఅక్క చెల్లెండ్రు చెప్పినమాట్రంబున గోపించి నాభర్తాను శపియించుట ఛిన్మము గాదు కరుణింపుచుని పదములమీదబడ నక్షుండు గనికరవృద్ధయొందై చంద్రునిరావించి నీవు నామాటమీరి నడిచినందున నీగలి శపియించితివని యదుగ గా చంచురుండు దక్ష ప్రజాపతినిచూచి మహాత్మా నాకలన నీలోపము జరిగినమాట నత్యమిది మొదటి తప్పుగా నెంచి త్తమింపు డింతటినుంచి యందరి నేకరీతిగ జూడకున్న మీచిత్రాను సోని జరుప వచ్చునన దక్షుండు కొన్ని దినములు సుకూపముగానున్నచు కొన్ని దినములు కుకూపముగా నుండువు గాకయని చంద్రునకుంగలకావము మనలించె. అంతచంద్రుం డిందుముఖులతో బోవుచు గౌతమాశ్రమమునంగల యొకసంస్కృతుఁడైన అందు భార్యలతోఁగూడ నలక చూడి నిశనివాసంబుజేరె. నిత గౌతముండాకొలను సమీపించి అందుగఁ జలంబు భిలం గుటఁజూచి కోపంబున నింతిటినుంచి యీసంస్కృత నాడువారు మునిగిన చుగవారును చుగవారు మునిగిన నాడువారిగుదురుగాకయని శపియించి ననియె. నిట్లుండ నొక దినం బున చుగల నాకొలనిలో స్నానమాడవలంచి చంద్రుండు భార్యలతోఁనరుదెంచి మొదలు

తానుదిగ శ్రీరూపుండయి కొంతవడిచిందించి విష్ణువును బ్రాహ్మంప నతండరుచెంచి శ్రీరూపముతోనున్న చందురుని మోపించి వ్యవహరించినంత కుమరుండొదకె పిమ్మట నాచారి గౌతమునివలన సరస్సునకుం గలిగిన కాపమునుజెప్పి నీవిప్పుడు శ్రీరూపమున నుంటివి నుగల నిందు దిగితివేని మగవాడవగుటకు సందియములేదని జెప్పగా చంద్రుండు నుగల నాసరస్సునదిగి యెప్పటివలె మగరూపమును వహించి కన్నకొమరు నచట విడిచి భార్యలతోగూడ నింటికిజనియె శ్రీహరియు వైకుంఠమలంకరించె నంత నా కోనేటి గట్టునబడియున్న చిన్నవాని రోదనము గౌతముండువిని వచ్చి బిడ్డనుజూచి మెచ్చి దివ్య దృష్టితో బాలకుని జన్మస్థితి తెలిపికొని అచాల్యము రావించి బాలకుని జన్మకథనం తెరి గించి హరిశ్చంద్రుండనుపేరిడి పెంచుమన నాతివస్థిని గారాబమున బుత్రుని బెంచు చుండె నంటి నొకదివసంబున త్రిశంకుండు సంతానములేక పరితపించి గౌతమునితో తన కుంగల లోప మెరింగింప నతండి చిన్నవానినొసంగి వృత్రాంతిమంతయు వెల్లడింప త్రిశం కుండత్యంతానందంబున బాలకుని దోకొనిపోయి గారాబమున బెంచితివరాజ్యమునకు ప్రభు వుగా నియమించెను.

హరిశ్చంద్ర జన్మకథ ముగిసెను.

శ్రీ

చంద్రమతిదేవి జన్మవృత్తాంతము.

తన ముగళనూత్రము పెనుమిటికి తప్పపరులకుగానరాని కారణము.

౯. అవంతిపురంబున పురందరుడనువానికి నేడ్గురుతనయులు నొకపుత్రకేతులు గల దందు కనిష్ఠునకు అష్టవక్రడును పేరు వానికి సంబుజాక్షియను నామాంతముగల యొక చక్కగబోడిని పెండ్లిచేయ నామె పెనుమిటి కురూపుండగుట వాని నిరసింతి చిత్రకేతుం డను రాజుతో గూఢముగ వ్యవహరింపుచుండె నీచర్య లత్తమామ లాలోకించి యంబు జాక్షి నొకయంటుచుని తాళమువేయ నీసంగతి చిత్రకేతుండు తెలిసికొని భటులనంప వారలేతెంచి యష్టవక్రుని తల్లిదండ్రులం జంప తక్కినవారలాదేశంబువిడిచి పారిపోయిరి. తాళముపీడగొట్టి యంబుజాక్షిని దోకొని రాజునకు సమర్పింప నామె శరీరసౌఖ్యము నాచిత్రకేతువలన దీర్చికొనుచు మితిలేని పుణ్యకార్యము లొనర్చుచు కొన్ని దినముల కాలనువువిడిచి గొప్పకీడియై జనించి దారువనదుమనుండ నొకకీరాతుండా కీటకమును జంపె నంత మాడవజన్మంబున కంపిల్యపట్టణంచేలు జయసేన కుకవాణులకు ముమా లెడయై జనింప సిద్ధాంతులు చంద్రమతియను పేరిడి యాచిన్న దియమంగళవతిగానుండు నని జెప్పిరి. పిమ్మట చంద్రమతి పండ్లండెండ్లు ప్రాయశుద్ధి రజస్వలకాగా నానక్షా త్రము దైవజ్ఞులచూచి యాచిన్నది మీరాజ్యమందుండెనేని నీవు రాజ్యభ్రష్టుడవై కట్టిడును లనుభవింపగలవన జయసేనుండు గడుచింతించి యొకపైలైలో జంద్రమతినుంచి యాపేటికను నదిలో విడిచిరి యంత నాపేటిక నదిలో స్నానమాడుచున్న మయబ్రహ్మను సమీపించిన నతండామందసమును విప్పిచూడ నాదేవి మయుని పాదములమీద నొరగ నతండు కనికర హృదయుండై చంద్రమతిని మంగళవతి వగుదువుగాకయని దీవింప నాకన్య యౌమహత్మా! మీరు పుణ్యపురుషులగుట మీదీవెన వ్యర్థము కాగూడదు గనుక నన్ను ధన్యురాల జేయుండని తన వృత్తాంతం తెరింగించి చేతులు జోడించి నిలిచిన వామయుండు యోగదృష్టిని సంగతి తెలిసికొని అమ్మా! నిన్ను పుత్రక గాభావించు నీకొరంత దేవుండు దీర్చుగలడని యూగడించి యామెను దోకొని పోయి తన పుత్రకయగు మండోదరిని విలిచి అమ్మాయీ ౩ యామెనీచెల్లెలు. పేరు చంద్రమతి మీరిరువు రనుజూలముగానుండుడన వారలనురాగముతో వలికంపుచు జన కుండావలకుబోయి వచ్చునెడ తండ్రికి నెదురుగజని సంతసమొదలించుచు దినములు గడు పుచుండెరి అంత నొకదినంబున హరిశ్చంద్రుండు పేటకయినచి మండోదరీ చంద్రమకు

అంతా చి యందు చంద్రమతియం దనురాగ మేర్పడి తనయూహం బెలుప నయ్య
యది యుచితంబుగాదు మాత్రుడైనదిగి పెండ్లియాడుట స్వాయంబని బలుక నాతం
మియు మాయలుకలేక మరల యింటికిచనియె అంత నాచంద్రమతి భూపతిపయింగ
మోహంబున జిలెంపుచు నాడు తల్లికి నెదురుగ బోవమిచే మయిండు అమ్మ !
మండోదరీ ! నేడు నీచెల్లెలురాని కారణంచేమని యడుగ నాభుంజోదరి జరిగిన సంగతి
నెఱింగింప నతండు కడుసంతసించి యొక శుభదినంబున మునిపుంగవుల రావించి హరి
శ్చంద్రునకు జెంద్రమతినిచ్చి పెండ్లిగావంప వధూవరులు లేచి ఋషులకు నమస్కరింప
వారలావదూరత్నమును దీర్ఘసుమంగళీభవయని దీవింప నయిండు వారల నవలొకించి
తపోభవలారా ! యీచిన్న దానిగాధ యిట్టిది మీదీవెన రిత్తబోగూడదన నా మామలు
యోగద్వష్టివలన సంగతి నెఱింగి వారలేకముఖంబున నీచంద్రమతి మంగళనూత్రము
భర్తకుదప్ప పరులకు గానరాకుండునటుల దీవించిచనిరి. తత్కారణమున చంద్రమతి
మంగళనూత్ర మొరులకు గానరాదు.

సమాప్తము.

10852

